

Български Книжници.

покръмено списаніе

на

БЪЛГАРСКА-ТА КНИЖНИЦА.

Изданава

И. БОГОРОВЪ.

Наука. Книжнина. Занаятъ. Пътуванія.

Търговия. Селскый животъ.

СЪДРЪЖАНІЕ:

- I Собствено за имя Българинъ.
- II Читаніе и разсужданіе.
- III Писма за нѣкои си мѣности на българско-то правописаніе.
- IV Какъ правятъ сиренцето Швейцарцитъ.
- V Лавины.
- VI Гръцкитъ дзыкъ за Българитъ.
- VII Български народны пѣсни.
- VIII Съвременна Лѣтопись.

Притура ся :

Чичева Томова колиба.

БЪЛГАРСКИ-ТИ КНИЖНИЦИ:

издаватися два пѣти въ мѣсяца на 5 и 20 число.

Цѣна-та на годишно-то изданіе (24 Книжки) е :

Въ Цариградъ 5 медж. сребрьни.

По цѣло Турско 5 1/2 м. ср.

Въ Сръбія, Влашко и Молдавія 6 меджид. сребрьни.

Една-та Книжка сама 1/2 м. среб.

ЧАСТЬ III.

НОЕМВРІЯ: КНИЖКА ПЕРВА.

Брой 21.

ЦАРИГРАДЪ — ГАЛАТА

Въ Книгопечатницѣ-тъ на Д. Цанкова и Б. Миркова.

1858.

ИЗВѢСТІЕ.

Онѣя лица, кои-то сѣ дали или ще дадѣтъ отъвѣднѣжъ десять турскы лири, ще земѣтъ догдѣ сѣ живи безъ никаквѣ заплатѣ Българскы-ти Книжници и по ѣдно тѣло отъ всѣкѣ книгѣ, коѣж-то ще издаде Българ. Книжнина.

Онѣя лица, кои-то сѣ дали или ще дадѣтъ отъвѣднѣжъ пять турскы лири, ще земѣтъ догдѣ сѣ живи сѣ половинѣ заплатѣ Българскы-ти Книжници и по ѣдно тѣло отъ всѣкѣ книгѣ.

Онѣя лица, кои-то сѣ дали или ще дадѣтъ отъвѣднѣжъ ѣднѣ лирѣ турскѣ ще земѣтъ догдѣ сѣ живи безъ заплатѣ по ѣдно тѣло отъ всѣкѣ книгѣ не поголѣмѣ отъ 5 (пять) типографическы листа, като заплати разнос-кы-ти на возеніе-то имѣ, а за по голѣми-ти, ако ги приѣмѣтъ, ще заплащѣтъ относително повече-то отъ пять-тѣхъ типографическы листа: а за Периодичес-ко-то Списание ако-го земѣтъ, ще плащѣтъ ѣдно бѣло меджидіе по малко.

Б. Д. Главно-то Настоіателство на Българ. Книжнинѣ има си печать, и все, що ся дава отъ странѣ-тѣхъ му- было записъ или книгѣ - ще носи должнѣй печать. Безъ тоѣ печать всичко дадено отъ странѣ-тѣхъ му чете ся незаконно.

Прѣдана и одобрена отъ царскѣ-тѣхъ консулѣхъ
за да ся печата.

Българскы Книжици.

ЧАСТЬ III.

1858. НОЕМВРІЯ

КНИЖКА ПЪРВА

СОБСТВЕНО ЗА ИМЯ

БЪЛГАРИНЪ.

Чюдно отистина ся вижда единъ толкозъ многоброенъ народъ да не знае още да си пише право имя-то. Любопытный пѣтникъ по българскы-ты мѣста кого и да попыта: *какъвъ си ты?* ще приеме отговоръ: *азъ съмъ Българинъ.* Въ грамоты и църковны книги това иместо написано Бѣгаре и Базгаре; да ли божемъ не ся е писало въ старо врѣмя *Блгаре*, и ся изговарѣло *блгаре*? какъ написано-то еврейско *רשעים* (нечестивыхъ) и ся изговаря днесъ *хршѣимъ*? подобны обръщанія не нахождатъ ли ся и въ Турскый языкъ, какъ *сахыбъ*, *есхабъ*? и сами-ти Българе не выкатъ ли *браватинъ* намѣсто *рѣватинъ*?

Въ наскоро печатаны Български книги това имя стои написано *Блгаре*. Списатели-ти имъ ся вижда, че слѣдвать правописание-то на старобългарскый языкъ, что имъ дава повыше честь; обаче ти не изяснявать на други-ти си събратія какъ трѣба да ся изговаря отъ тѣхъ написана-та дума; — *блгаринъ* или *бгмаринъ*; това струва ни ся трѣбаше и трѣба да направятъ, че повѣчето може рѣ нѣкой и цѣль народъ изговаря: *Бгмаринъ*. Зачюдно е обаче, че такыва-то Господіе като слѣдвать старобългарско-то правописание, та пишжтъ *Блгаринъ*, въ нхны-ты книги трети-ты глагольны лица не ся свършевать на *еть* и *аать*, както днесъ ги изговарятъ Българе-ти въ Македонія, и са намыратъ написаны и въ старобългарски книги. Като приеми чловѣкъ за правило, че написана-та рѣчь въ нѣкое старо евангеліе сжще така ся изговаря днесъ и отъ Българе, не трѣба ли и нынѣшни-ти учени да ъ пишжтъ съ иста ортографія? Истина е, че ся нахожда въ едно две села да изговарять въ нея рѣчь първо-те гласно послѣ слово *а*, нѣ ти го произносятъ какъ *а* Благаринъ, а нѣ съ жновый гласъ, что днесъ живо ся чое у Власи *кзрма*, у Сърбы *Грало*, у Помаци *хзрватъ*, у Лѣси *тѣргъ*; тыя вси рѣчи сж написаны въ Старо-българскый языкъ: *кзрма*, *грало* *Хзрватъ*, *тѣргъ*. Ако Българе-ти отъ непросвѣщеніе или отъ друга нѣкой причина си развалихъ произношеніе-то то не можаше и други народи да ослѣдвать тѣкмо, тѣхный примѣръ. А изговоръ *благаринъ*, какъ мѣстность, може ся остави на страна, че ако приеме нѣкой за главно правило *благаринъ*, не трѣба ли да направи сжще-то за червъ и дервъ още повѣче за тѣхна-та

тънкость и крѣхность, гласность и сладость, гласове, които ся носятъ днесъ въ нѣколко села отъ Българети и ся намиратъ и въ църковны книги отъ XV вѣкъ? Зачто съсѣдникъ-тъ ни като ся нарича самъ си *Сърбинъ*, мы да го пишемъ *Срѣбинъ*?

Увѣрени, че въ powyше-то градове и села народъ-тъ ся нарича *българе* а нѣ *блѣгаре*, и зачтото многогласіе-то прави закона, и по-лесно е да изрече чловѣкъ: *блгаринъ*, *исплневамъ*, отъ колкото: *блгаринъ*, *исплневамъ*. то щемъ задържимъ това правописаніе докль покажатъ нѣкои какъ приличъ по-добръ то имя да ся пише. Друго щяше бы, ако ся положяше правило, че тя рѣчь трѣба, тѣй да ся пише а пакъ инакъ да ся изговаря.

Струва ни ся, че никой нѣма правда да разкривява по своя воля имя-то на единъ народъ безъ общій зговоръ, и да кара милионы чловѣци да си подвивать языка споредъ скымнаты-ты свои ортографическы правила, или най послѣ зачто-то това нѣчто было тѣй въ тѣхно село.

ЧИТАНИЕ и РАЗСЖДАНИЕ.

Лесно нѣчто е да чите чловѣкъ; обаче мжно е да разсжда. Мы не можемъ да усвоимъ мысли-ты на други-ти освѣнъ съ разсждане-то, което съставя часть отъ насъ сжщи.

Азъ прѣдпочитамъ силж-тж и чистотж-тж на втѣленія-та отъ поврхни-ты познанія, кое и да е продължение-то имъ.

Случва ни ся често да вѣрваме, че имаме мысли, кога мы нѣмаме освѣнъ думы; мы приемаме еднозначеніе-то за опрѣдѣленіе-то. Често, като раздроби чловѣкъ думы-ты, най-паче метафорически-ты, открыва безцѣны мысли. Не трѣба никогашъ да употребляваме думы безъ да имъ е отреденъ тъкмо разумъ-тъ.

Азъ трѣба да бждж постоянь и да ся неуморявамъ въ прѣслѣдваніе-то на истина-та. Да ли съмъ испадналъ нѣкогашъ въ грѣшка за да отбѣгна труда на издирванія-та?

Не щж прочитамъ никое отъ присторка списаніе вредно да ми ослаби духа, обаче само поетически-ты списанія, които могатъ да засиятъ и възвысятъ душя-та ми.

Често духъ-тъ ми е размѣтенъ, хыляды праздни мысли мя беспокоятъ; въ него часъ щѣ направи по-добръ да прѣкрата прѣдмѣта на мой-ты размысливанія и да напустна книги-ты си. Дохожда по нѣкое врѣмя дѣ-то духъ-тъ ся вижда наврѣденъ за, едно дѣйствително учение, или, отъ милость нѣкакъ съ болно-то тѣло, не-говы-ты силы сѣ изчерпаны; тогава му е нужно почивка. Обаче чловѣкъ трѣба добръ да различава тѣхъ естестве-нѣхъ недостижнѣсть отъ мързеля, който порастева кога го слуша нѣкой. Желателно е да надвѣе чловѣкъ и есте-ственѣ-тѣхъ слабѣсть, и вѣрвамъ, че може това да ся по-стигне. Не можемъ ли ся научи на внимателни обычаи, что и тегло-то не щѣ знае да ги прѣжѣне? Не случавали ми ся да простѣ често моя мързель, като го поставя въ мѣтка на една болестъ?

Трѣба да си оправа обычая, что съмъ ванжлъ да прочитамъ хыляды пусты нѣчта; зачто тыя развалжтъ силѣ-тѣхъ на духа и погнусяватъ ны отъ всяко полезно учение. Чинъ-тъ и редъ-тъ ми сѣ сѣщественѣ, и кога опредѣля строй за учение, трѣба да ся подложъ на мно-го опыты прѣди да ся отдалекъ. Желая да достигнѣхъ въ чистотѣ-тѣхъ на мысли-ты. Трѣбаше да навикнѣхъ да отдѣ-лямъ у всяка наука, что то й е чюждо, и да поставя прѣд-мѣта си прѣзъ оня день, что най-свяща. Кога вѣке по-ставя книги-ты си на страна, трѣба да опытамъ да рас-товаря духа отъ науки-ты си, за да го оставя да ся радва съ тиха слободнѣсть на размыслеваніе то отъ вѣн-кашны-ты нѣчта.

Всякогажъ е по-добръ да разсѣжда чловѣкъ отъ са-мо-себе върху единъ прѣдмѣтъ прѣди да прибѣгне на о-

нова, что ся мыслили други-ти; така той достигва да открие истини, что можяхме испървень ако бѣхме испървомъ заемнали отъ другыго единъ особитъ начинъ да разсждаме наша прѣдмѣтъ. Правила-та ни не трѣба да зависятъ ни отъ истыщеніе-то ни отъ обычая. Искамъ да пригледамъ отъ само-себе, прѣди да потърся пригледванія-та, кои-то сж направены прѣди мене. Чловѣкъ истрѣбва всяка първобытна мысль, като научава всякогажъ други какъ и кое трѣба той да мысли. Сила-та отъ духа на сжщи-ти онизъ, които сж по-вышни намъ, трѣба да помогне слабостъ тж ни, а нѣ да ны въспира да не изостреваме наши-ты дарбы. По тоязъ слѣпъ вървежъ въ книги ты ползгванія-та и истина та ся прѣнасятъ отъ родъ въ родъ. Волни-ти извори на мысль-та тогасъ сж прѣсжхнати, и духъ-тъ е потопенъ въ идеи, кои-то му сж чужды.

Зависимость-та на духа отъ само-себе е пжтъ, кой-то завожда къмъ истина-та. Нѣкой може да има по-малко количество познанія, обаче каквиина-та имъ ще бжде по-горня. Всяка мысль, която ни дохожда отъ други, или коѣж-то не сме придобили съ наше работаніе, докарва едно слабо втѣпленіе.

Прѣди да начиня прѣдложенія, трѣба да забѣлѣжвамъ и разсждамъ съ грыжа дѣла-та върху кои-то тыя стоятъ.

Трѣбаше да напишж въ една книга на страна истинж-тж на коѣж-то си давамъ одобреніе-то, за да ѣх прѣтегля изново и да ѣх оцѣня безъ прѣсжждане. Трѣба да ся страхувамъ отъ желаніе-то да бжда азъ, да мя не направи да ся скытамъ. Славолубіе-то е сжще опасно как-

то прѣдсѣждане-то; любовь-та къмъ истина-та е самото начало, что трѣба да ма води, и коя то има влияние върху живота е само вредна за непосредствено влияние.

Желая да вкарамъ нѣкои важны истини въ моя духъ, а нѣ да ся губя въ едно бездѣни отъ всеобщи познанія, които до нынѣ не ми направихъ друго освѣтъ да ма побъркать. Наука-та е само едно сръдство; трѣба да не направя единъ помысль. Да ся заловя на умствены съгледванія върху безполезны нѣшта, то ще е да си губя врѣмя-то.

Трѣба да бѣдиѣмъ върху сърдце-то си, отъ страхъ да не приема безъ испытъ, и отъ едно чювство отъ подзимане погрѣшки върху истина-та.

Най-послѣ добро ще бѣде да истрѣба думъ азъ отъ мое-то разговарваніе.

Щъ употрѣбя божіе благословеніе върху вси-ты мои науки.

ПИСМА

За нѣкои си мѣжности на Българско-то
правописаніе.

ПИСМО II.

Отъ Маѣа 1844.

ЗА ЧЛЕНЪ-ТЪ.

(Вижь Часть III. N 20 Стр. 184.)

Сега нека кажемъ нѣщо и за множественно-то число мѣжескаго и женскаго рода, защо и въ него немѣтъ согласіе наши-ти писатели.

2. Членъ-тъ мѣжескаго и женскаго рода, въ множественно-то число, нѣкои-си го пишѣтъ *те*, нѣкои-си *тъ*, а нѣкои-си пакъ *ти*, *ты*. Отъ тѣя три писанія кое ли е по право ?

Мы видѣхмы више, че членъ-тъ происходи отъ старо-славенско-то мѣстоименіе *тъ*, *та*, *то*, и не е друго освенъ исто и сѣщо то мѣстоименіе. Споредъ това нема сумнѣніе че, какъ-то въ другы-ты родовѣ и падежи, така и въ множественны-ты именителны и винителны падежи

мжескаго и женскаго рода, трѣба да ся пише какъ-то речено-то мѣстоименіе, сирѣчь *ти* въ именителенъ мжескы, и *ты* въ именителенъ женскы и въ винителенъ мжескы и женскы (1). Така го наистинѣхъ правилно въ нашъ Котелъ произносятъ.

Но освенъ Г-на Анастаса С. Кипиловскаго, кой-то го е такожде правилно писалъ нѣгдѣ си (2), други-ти наши писатели и самъ Кипиловскій вообще сѣхъ гописали изначаяла единъ *тъ*, а други пакъ *те*, не воистинѣхъ за друго, освенъ защо-то го така чували да ся произнося въ нѣкои Българскы страны, безъ да ся погрижѣтъ да испитатъ да ли е то право или криво, и едно-то и друго-то обаче сѣхъ криви и чужди спорядъ свойство-то на чисто-българскыя-тъ языкъ.

Тъ не е друго, освенъ едно сокращеніе отъ *тиѣ*, писано вмѣсто *тѣи* по Русскы обычай, защо Русси-ти на истинѣхъ пишѣтъ *тъ* вмѣсто (*тіѣ*) *тѣи*, какъ-то измѣняватъ и на сичкы-ты прилагателны или причастія окончаніе-то *и* на *іѣ*, на пр. *первыѣ*, *матерніѣ*, *имущіѣ*, вмѣсто *перви матерни, имущи*, и проч.

Те пакъ не е друго, освенъ едно просто измѣненіе отъ *и* на *е* по Сърбскы обычай, защо Сърби-ти имѣтъ

1) Виж. выше стр. 172 и 173.

(2) Виж. Негово-то Свѣд. Цвѣтообр. Іст. а, стр. 1 и другаж. Това правилно писаніе на членъ-тъ само въ послѣдни-ты тия времена, кога-то наши-ти оучени хванѣхъ вече да вишмаватъ въ Славено-Българскы-ты древности, почевъ да преодолива и да са оупотребяваа вообще въ писанія-та.

това свойство да измѣняватъ въ такыва обстоятелства и на е, на пр.

*Бѣле имѣ руке изсѣчене
А по тѣлу ране поградене
Виде имѣ се чарне джестерице
вмѣсто*

*Бѣлы имѣ руки изсѣчени
А по тѣлу раны поградени
Видетѣ имѣ ся чърны джестерици*

Това като е тъй, трѣба и тука да ся водимъ отъ начало-то що на друго мѣсто (') правописанія ради положихмы, сирѣчь да пишемъ какъ-то говоримъ, но исправляюще говорѣ-тъ, т. е. обичайно-то произношеніе, согласно съ етимологичѣ-тъ. И понеже видѣхмы че отъ преобразны-тъ тыя (тъ, те, ти) произношеніе на множественныя-тъ мъжескы и женскы членъ, най право и согласно съ первообразно-то старо-славенско е послѣдно-то *ти* или *ты*, то него трѣба да предпочтемъ отъ други-ти въ пишемыя-тъ си ново-българскы языкъ.

Преди да свършимъ съ членъ-тъ, не е безмѣстно, сѣкамъ, да приложимъ това че, за да избѣгнемъ колко годъ укореніе-то що правятъ нѣкои си на языкъ-тъ ни, че бываль грубъ и стропотенъ отъ употребленіе-то на членъ-тъ *тъ, та, то, ти*, и за да го устроимъ наистинѣ по мягкъ и по гладкъ безъ да му отнемемъ точность-тъ и опредѣлительность-тъ коѣ-то му дава членъ-тъ, добро е кога существително нѣкое имя ся предварява отъ двѣ или

(') Виж. Писмо 1 стр.

по много прилагателны или причастія тогожде рода и числа на кон-то сичкы-ты обычаино ся прилага членъ, да употребяваны за сичкы-ты само единъ членъ, кого-то да полагамы слѣдъ най послѣдно-то отъ тья прилагателны или причастія. На пр. вмѣсто *человѣколюбиви-ти, милостиви-ти и даровити-ти царіе*, да пишемъ: *человѣколюбиви, даровити и милостиви-ти царіе*; вм. *красна-та, добродѣтельна-та и великолычна-та царица*, — *красна добродѣтельна и великолычна-та царица*; вм. *высоко-то плодовито-то и приснозелено-то древо* — *высоко, плодовито и приснозелено-то древо*; вм. *блажени-ти и благословени-ти Хрістови ученици*, — *блажени и благословени-ти Хрістови ученици*; и проч. Сѣки види че той-зи самый членъ относящійся вообще на сичкы-ты преди него прилагателны, върши работѣ като че быхъ сичкы-ти имали членъ, и въ исто-то врѣмя екасява, оглажда и о-скаждава слово-то безъ да го повреди никакъ.

*Та што трѣба много-много да се се мисли
самия характер на езика не върши сичките
нове, а само членът на първото прилагателно,
като кажа много-много, да употр. ги само
поисново; Българина кажа: високо-много-зелено
дърво*

ПИСМО III

24 Юни 1844.

ЗА НАДЕЖИ-ТИ.

Словесныйшій Господине.

Слѣдъ членъ-тъ идж днесъ да вы говоря за надежы-ты на нашія-тъ ново-български языкъ, защо добро е да знаемъ имаы ли мы надежи, и какви и колко, и съ що замѣняваы оныя кои-то немаы. Но перво трѣба да кажемъ що е надежъ.

Почти на сичкы-ты языци рѣчи-ты ся раздѣляватъ на два главны вида: рѣчи *промѣняемы*, и рѣчи *непромѣняемы*. Промѣняемы-ти рѣчи ся составляватъ отъ двѣ различни части: *коренъ-тъ* на рѣчь-тъж, и *окончание-той*. Коренна-та часть, коя-то показва сщество-то на рѣчь-тъж, е такожде непромѣняема, какво-то сичкы-ты непромѣняемы рѣчи; а окончание-то на промѣняемы-ты рѣчи ся различно промѣнява за да покаже сщество-то че *пада* или вѣзая въ различни нѣкои обстоятелства или отношенія и отъ това само ставатъ и ся назоваватъ *промѣняемы* рѣчи-ты кои-то така назовахихъ.

Но промѣняемы-ты рѣчи ся раздѣлять и тыя грамматически на два вида: одни ся выкатъ *склоняемы*, а другы *спрягаемы*. Спрягаемы-ты сж токмо *глаголи-ты* и ся зовѣтъ така, зацо ся *спрягашъ*, т. е. соединявать съ *склоняемы-ты* по исто лице и число; а *склоняемы-ти* сж сичкы-ты другы промѣняемы, като *имени-ти*, *мѣстоименія-та*, *прилагатели-ти*, *причастія-та* и *членъ-тъ*.

Съ различны-ты свои промѣненія въ окончаніе-то, *спрягаемы-ты* рѣчи, т. е. глаголи-ти, показватъ *лице*, *число* и *время* въ различны обстоятелства; но кон и какви да сж, тѣхни-ти промѣненія, по грамматическому обычаю, никогда ся не называвать *надежи*. На противъ промѣненія-та на *склоняемы-ти* показватъ вообще *родъ* и *число* и въ всякій родъ и въ всяко число показватъ юще и другы различны отношенія, на кон-то обычайно ся даватъ грамматически различни имена, и кои-то сами ся называвать *надежи*. На пр: имя-то *царь*, ся промѣнява въ окончаніе-то си на *царица* и *царче*, и тія промѣненія показватъ само родъ тѣ, сирѣчь че имя-то е мжжескаго, женскаго или средняго рода, и не друго нѣщо; такожде и всяко едно отъ тыя така съ промѣненіе на окончаніе-то отъ ново составлены три имена, промѣнява ся пакъ въ окончаніе-то си, и става 1° отъ *царь* — *царіе*; 2° отъ *царица* — *царици*; 3° отъ *царче* — *царчета*, кои-то пакъ промѣненія показватъ число-то, т. е. че пър-то *царь*, *царица*, *царче* е *единственаю*, а *второ* то *царіе*, *царици*, *царчета* е *множественнаго* числа. Послѣ пакъ въ всяко число окончаніе-то на имя-то приема нѣколко промѣненія, сирѣчь *царь*, *царю*, *царемъ*, *цари*, — *царіи*, *царей*, *царіемъ*, *царми*, *царѣхъ*, и пр. кон-то

примѣненія само ся наричатъ *падежи*, (като че ли пада съ тѣхъ рѣчь-та отъ единъ разумъ на други,) и показвать, какъ-то рекохмы, различни отношенія, въ кои-то рѣчь-та влиза.

Така *падежи* сж зовхтъ оныя окончанія на *склоняемы-ты* рѣчи, сирѣчь на *имена-та*, *мѣстоимѣнія-та*, *прилагателны-ты*, *членовы-ты* и *присястія-та*, кои-то освенъ родъ-тъ и число-то, показвать други нѣкои отношенія. Тія отношенія могатъ да сж и бывать на истинъ различни и многочисленни, но първи-ти гречески грамматикиословци и спорядъ тѣхъ и други-ти послѣ основающесе на това що различни-ти въ языкъ-тъ имъ *падежни* окончанія на *склоняемы-ты* рѣчи служатъ по много то пакти да покажатъ *именованіе*, *породъ*, *даніе*, *винованіе* (т. е. показаніе предмѣта), *званіе*, пр., *нарекнигы* падежъ *именителенъ*, *родителенъ*, *дателенъ*, *винителенъ*, *звателенъ* и пр.

Въ греческия-тъ языкъ има пять такыва окончанія, за това и пять ся падежи въ него припознавать. Називаемый *ὀνομαστική*, *Γενική*, *Αιτιακή*, *Αιτιατική*, *Κλητική*. А въ Латинския-тъ понеже има шесть, освенъ тия пять-тѣ, грамматици-ти имъ приложили юще единъ именуемый *ablativus* т. е. *творителный* а пакъ въ славянскія-тъ языкъ обрѣтше седемь окончанія показующія седемь различни отношенія, приложили освенъ вышереченны-ты пять греческы падежи, и други два нареченныя, по нѣкои-си, *творителенъ* и *сказателенъ*, а по нѣкои-си, *мѣстный* и *совокупительный*.

Така сички-ти языци немать равночисленны падежи, но едни иматъ по малко, а други по много, спорядъ число то на различни-ты имъ вышереченнаго вида о-

кончанія. На пр: Аллемандскія-тъ, т. е. Германскія-тъ и
ли Нѣмскія-тъ, има какъ-то и Латинскія-тъ, шесть па-
дежи, а Англезскія-тъ е уназиль токмо родителныя-тъ,
кого-то и многожды отхвърля. Древнія-тъ Френскы языкъ
е ималъ пять падежи. Романскія-тъ е ималъ само име-
нителенъ и винителенъ. Французскія-тъ, Италианскія-тъ,
Португалскія-тъ, Испанскія-тъ, ако и да произхождатъ
сички-ти отъ Латинскія-тъ, обаче сж оставили паде-
жи-ты и склоненія-та на тоя матерный свой языкъ. Ако
пытамы за Асійскы-ты языцы, Санкритскія-тъ и Мон-
голскія-тъ иматъ многочисленны склоненія; Арменскія-
тъ има десять падежи; Древне-Арапскія-тъ има само
три, а ново-Арапскія-тъ нема склоненія-та и Еврейскія-
тъ, и Сирийски-ятъ, и Финикійски-ятъ, и Тибетскія-тъ,
и Кинезскія-тъ, и Бирманскія-тъ, и Сіямскія-тъ, и др.
Африкійски-ти языцы не сж твърдъ познати; Знаино е
обаче какъ коптскы-тъ т. е. древне-Египетскія-тъ нема
падежи. Въ Америкъ, языкословци-ти казватъ че Гроенд-
ланскія-тъ, Ескуймаудскія-тъ и сички-ти народи на пол-
скы-ты т. е. врхъ сѣверны-ты страны, иматъ склоне-
нія, а Начези-ти нематъ; Хуронскія-тъ е замѣчтеленъ,
защо, вмѣсто да склонява имена-та, а той ги сиря-
га, и има пять спряженія.

Отъ това кратко начертаніе за языцы-ты види ся
че падежи-ти не сж нѣщо необходимо въ языкъ-тъ, по-
неже много народи не сж ги никога употреблявали, а дру-
ги пжкъ сж ги имали до нѣгдѣ, а послѣ сж ги или сов-
сѣмъ или отъ части оставили.

А то като е така, нека видимъ и въ нашия-тъ
ново-българскы языкъ има ли падежи или нема, и ако да
има, колко сж и кои сж.

Понеже, споредъ вышереченны-ты объясненія, всякъ языкъ има толкова падежи, колко-то различни окончанія (освенъ оныя кои-то показватъ число-то и родъ-тъ) иматъ склоняемы-ты му рѣчи, слѣдува че ново-българскы-тъ нашъ языкъ, кой-то въ простыя-тъ разговоръ не употребява вообще выше отъ едно таково окончаніе, има такожде само единъ истиненъ падежъ. На примѣръ: *добъръ чловѣкъ, добра жена, добро дѣте*, единственно добры *чловѣци, добры жены, добры дѣца*, множественно; кои-то употребява и съсъ членъ и безъ членъ равно въ сичкы-ты обстоятелства, въ кои-то други языцы употребяватъ различни падежны окончанія. Споредъ това има почти правдѣ г-нъ Априловъ да говори въ речено-то си о-ужно писмо че *»тѣ чловѣци нѣсѣтъ единъ само падежъ.«* Но отъ това общо правило трѣба да извадимъ 1 мъжескы-ты и женскы-ты общи или нарицателны имена, кои-то въ единственно токмо число иматъ два падежа, на пр: *чловѣкъ, чловѣче; жена, жено*; (¹) 2º собствены-ты имена иматъ, кои то частно ся склоняватъ по старо-българскы, и иматъ три или четири падежи, на пр: *Ненко, Ненку, Пенка; Пенко, Пенку, Пенка*; (²) *Божилъ, Божилю, Божила, Божиле; Драганъ, Драгана, Драгану, Драгане; Гана, Гани, Ганъ,*

(¹) Ако гледамы правописаніе-то, женскы-ти тия имена иматъ даже три окончанія различни *жена, женъ, жено*.

(²) На тия имена звательны-тъ падежъ бѣва тождественъ съ именителны-тъ, на пр: *Ненко=Ненко; Пенко=Пенко; Василчо=Василчо; Николчо=Николчо*; та затова го не положихмы съсъ другы-ты на редъ-тъ.

Гано; Марія, Мариѹ, Мариѹ, Марійо и проч. (¹) 3° мѣстоимѣнія та, кои-то имать три, на пр: азъ, менѹ (ми), мене (мя); мы (ны), намъ насъ; той, тому, тою; кой, кому кою, и проч. (²)

Но ако языкъ-тъ ны така ся лишява вообще отъ падежи, то не ще да каже че различни-ти онія отношенія, кои-то други языци съ падежи представляватъ, не существувать и въ него какъ-то и въ други-ты тия языцы. А понеже предлози-ти имать и тѣи за предметъ да представляватъ въ слово-то не друго освенъ различни-ты отношенія, кои-то особы-ти и вещи-ти имать помежду си, за това какъ-то въ други языцы като французсы-я-тъ, Англескыя-тъ, и други кои-то нематъ такожде падежи, така и въ българскыя-тъ языкъ предлози-ти сочиняеми съ имена-та и съ други-ти склоняеми рычи, изражяватъ истия-тъ разумъ и исто-то понятіе, кои-то изражяватъ и падежи-ти, и така потрѣба отъ падежи намъ вече почти неостава. За примѣръ нека склонимъ по българскы, по средствомъ предлоговъ, едно кое-годѣ имя по сичкы-ты падежи старо-Българскаго или Церковно-Славенскаго языка.

(¹) Въ таквы-зи. ты мужескы или женски имена дателенъ падежъ като *Ненку, Пенку, Божилу, Драгану, Гали, Мариѹ, Цони, Ради*, и пр. употреблявастя обычайно само въ пѣсны-ты и въ стихотвореніе-то

(²) Приложи и това че нѣкой-си мужескы и средни имена употребляватъ твърдъ рядко и творителенъ падежъ; на пр; *оставай съ богомъ, именемъ Теодоръ, родомъ Котлянецъ, подкара ги редомъ, даромъ му даде, тихомъ отговаря, денемъ и нощемъ работи*, и д. т.

Старо-Българскы		Ново-Българскы	
Единств.	{ Имен. Мѣжъ		Мѣжъ-тъ
	{ Родит. Мѣжа	на	Мѣжъ-тъ
	{ Дат. Мужу	на	Мѣжъ-тъ
	{ Винит. Мѣжъ или мѣжа		Мѣжъ-тъ
	{ Зват. Мѣже		Мѣжо
	{ Мѣст. Мѣжи <i>при, на, въ</i> (и пр.)		Мѣжъ-тъ
	{ Совок. Мѣжемъ	съ	Мѣжъ-тъ
Множест.	{ Именит. Мѣжи (мѣжіе)		Мѣжи-ти (мѣжіе-то)
	{ Родит. Мѣжій	на	Мѣжи-ты
	{ Дат. Мѣжемъ	на	Мѣжи-ты
	{ Зват. Мѣжи		Мѣжи-ти (мѣжіе-то)
	{ Винит. Мѣжіе		Мѣжи
	{ Мѣст. Мѣжехъ <i>при, на, въ</i> (и пр.)		Мѣжи-ти
	{ Совок. Мѣжми	съ	Мѣжи-ти

Изъ того примѣра ся види 1) че ново-българскыя-тъ нашъ языкъ имя-то и членъ-тъ му си оставать вообще несклоняеми и неизмѣняеми почти въ сичкы-ты падежны обстоятелства; 2) че Родителныя-тъ и Дателныя-тъ падежи ся представлявать и два-та съ приложіе на предлогъ-тъ *на*; 3) че Мѣстныя-тъ (кой ся и Предложный и Сказательный именува) представлява ся съ приложіе на предлогъ-тъ *на*, или *въ*, или *при*, или други вообще мѣсто показующіе предлози; и 4) че творителныя-тъ, кой-то и Совокупителенъ и Орудень ся называва, изражаяся съ присоединіе-то на предлогъ-тъ *съ*.

Отъ това има ли нѣкоя вредъ языкъ-тъ ни ?

Отъ самия-тъ погледъ ся разумѣва че не може да има никоъ вредъ, освѣнъ негли това що Родителныя-тъ и Дателныя-тъ, и даже Мѣстныя-тъ падежъ на времени, представлявать ся посредствомъ истого предлога **НА**, отъ което по видимому происходи някое смущеніе въ разумѣ-тъ на слово-то. Колко-то за Мѣстныя-тъ, такова

смущение не е толкова страшно, защо тогда предлогъ-тъ НА значи явственно паче движение отъ едно място на друго (τὴν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον κίνησιν), нежели собственно падежъ; но въ Родителенъ и Дателенъ падежъ смущение-то е почти пълно и неизбежно, защо разумъ-тъ на единия-тъ не бы могъ да ся отбере отъ другия-тъ, освѣнь съ помощъ-тж негли на разумъ-тъ на други предидущи или послѣдующи изразенія. На пр: въ изразение-то дай книга-та на Димитра, рѣчь-та на Димитра не може сама да покаже да ли стои намѣсто Родителенъ, или на мѣсто Дателенъ падежъ, т. е. речено-то изразение дализначи дай книга-тж Димитровж (δὲς τὴν βιβλίον τοῦ Διμήτρου), или дай книга-тж Димитру (δὲς τὴν βιβλίον τῷ Διμήτρίῳ) Това е, ако щете, единъ порокъ на языкъ-тъ ни, но токо той ли има такъвъ зи порокъ? Ако не ни мързи да разгледамы, ще видимъ че го имжтъ и не малко други ветхи и нови языци. На пр. самыя-тъ Еллинскый языкъ, кой-то е най славенъ и най обработанъ между ветхи-ты языцы, има въ двойно число единъ и тойжде образъ (τῷ ἀνθρώπῳ) за именителенъ и винителенъ падежъ, и пакъ единъ и тойжде образъ (τοῖν ἀνθρώποις) за родителенъ и дателенъ. Французскыя-тъ языкъ, кой-то такожде е най похваленъ и най обработанъ между новы-ты языцы, употребява еднакво единъ и тойжде образъ (le père единственно, les pères множественно, за именителенъ и винителенъ падежъ, и пакъ единъ и тойжде образъ (du père единственно, des pères множественно) за родителенъ и творителенъ падежъ. Така и Италианскыя-тъ, и Испанскыя-тъ. Ако пытамы за Старо-Българскыя-тъ или церковнославенскыя-тъ нашъ языкъ, то въ него ще намѣримъ юще

по много падежи тождественны въ образъ-тъ си, и учен-
нѣйшій Грамматикословець Добровскы, раздѣлившій на
девять сички-ти склоненія на *существительны-ты* церков-
но-Славенскы имена (1) праведно назначая глаголющи:
» Въ единственномъ числѣ мужескаго и средняго рода, ви-
» нительный падежь не отличается отъ именительнаго, сре-
» дняго же рода и звательный съ оными сходенъ.— Въ
» именахъ женскаго рода всѣхъ склоненіи, и въ именахъ
» средняго рода третьяго склоненія, мѣстный падежь не
» отличается отъ дательнаго.— Въ множественномъ чи-
» слѣ звательный ни въ какомъ родѣ не отличается отъ и-
» менительнаго. Имена средняго и женскаго рода не отли-
» чаютъ винительнаго отъ именительнаго», () и пакъ по до-
лу тойжде говори: »Въ надѣчїяхъ народныхъ ясно видно

1) Добров. Грамм. яз. Слав. Ч. II. Гл. I. §. 1. стр. 2, 3, 4.

2) За да бѣде по вразумително читателю що ся надолу говори отъ странѣ Добров-
скаго, мы приводимъ тука сѣщѣ-тъ неговѣ таблицѣ на ты девять именны склоненія, на
кои-то она прѣдставлява само различны-ты падежны окончанія, какъ-то слѣдува :

Единсвенное число.

	Имен.	Вин.	Род.	Дат.	Мѣст.	Совок.	Зват.
Муж.	1	-ѣ	-ѣ	-а	-у	-ѣ	-е
				-у	-ови	-у	-у
	2	-ѣ	-ѣ	-а	-ю	-и	-ю
			-е	-і в		-емъ	-е
			-и				-и
Сред.	1	-о	-о	-а	-у	-ѣ	-омъ
	2	-е	-е	-я	-ю	-и	-емъ
	3	а-я	-я	-еи	-ии	-еи	-еи
		в-я	-я	-яте	-еят	-яти	-яте
		е-о	-о	-есе	-есе	-еси	-есе
Жен.	1	-а	-у=ж	-ы	-ѣ	-ѣ	-ою=оіѣ
	2	-я	-ю=ж	-я	-и	-и	-ею=еіѣ
	3	-ѣ	-ѣ	-е	-и	-и	-ію
	4	-ѣ	-ѣ	-и	-и	-и	-ію

« что въ именахъ неодушевленныхъ предметовъ мужеска-
 « го рода винительный падежъ одинаковъ съ именитель-
 « нымъ, и въ именахъ одушевленныхъ предметовъ вини-
 « тельный падежъ замѣняется родительнымъ. Но въ древ-
 « немъ славенскомъ языкѣ, даже и въ сихъ послѣднихъ
 « именахъ, винительный падежъ не отличенъ отъ имени-
 « тельнаго, чему и теперь есть многіе примѣры въ древнѣй-
 « шихъ изданіяхъ. Апост. 7, 2: видѣхъ ннхъ аггѣхъ [всехо-
 « дашъ. Лук. 2, 12: обращете младенецъ псовитъ лежаща
 « въ ислахъ. Но въ исправленномъ изданіи сии падежи въ
 « своихъ мѣстахъ замѣнены родительными: ннаго аггѣа всс-
 « хѣлаша, и младенца псовита лежаща... Въ двойственномъ
 « числѣ только три падежи различаются: ибо съ име-
 « нительнымъ схожъ винительный, съ родительнымъ мѣ-
 « стный, и съ дательнымъ совокупительный или творитель-
 « ный » (') и проч.

Множественное число.

		Имен.	Винит.	Родит.	Дател.	Мѣст.	Звател.
Муж.	1	-и	-ы	-ѡвъ	-ѡмъ	-ѣхъ	-ы
		-ове				-ехъ	
	2	-е				-охъ	
		-іе, е	-я	-ь	-емъ	-ѣхъ	-и
		-еве	-и	-ій			-ми
		-и		-евъ			
Сред.	1	-а	-а	-ѣ	-ѡмъ	-ѣхъ	-ы
	2	-я	-я	-ь	-ѡмъ	-ѣхъ	-и
						-ихъ	
	3	-ена	-ена	-енъ	-енемъ	-енехъ	-ены
		-ята	-ята	-ятъ	-ятемъ	-ятехъ	-яты
		-еса	-еса	-есъ	-есемъ	-есехъ	-есы
Женс.	1.	-ы	-ы	-ѣ	-амъ	-аныхъ	-ами
	2.	-я	-я	-ь	-ямъ	-яхъ	-ями
				-ій			
	3.	-е	-е	-ій	-амъ	-яхъ	-ами
					-емъ		
	4.	-и	-и	-ій	-емъ	-ехъ	-ми

1) Добров. тамже, ст. 5, 6.

КАКЪ ПРАВЯТЪ СИРЕНЕТО ШВЕЙЦАРЦИТЪ И ТЪХНИТЪ МАНДРАДЖИИ

Швейцарія, независимо отъ естественнитъ си красоти только често описани и които привличатъ только путешественницы, независимо отъ политическы-тъ си установленія които я правятъ, средъ монархическата Европа, една свободна земля, е още и едно отъ най любопытнитъ мѣста на старіятъ свѣтъ, защото въ нея само ся намѣрватъ цѣли колоніи овчари. Сички-тъ онія высоки алпійски долини щѣха да бѣдѣтъ пусти ако чело-вѣческа-та хитрость не бѣше принесла тамо стада.

Тамъ хората сѣ слуги на добытакътъ; тѣи не мислятъ за друго освенъ да бѣдѣтъ за уварденіето на добытацитъ си, за храна-та имъ и за тѣхно-то благосостояніе. Селачатъ за стадата си ходи да тръгнѣ по върхътъ на най высокитъ планини, дѣто и остава по нѣкогашъ, благоуханно-то алпійско сѣно, което той снѣма съ голѣми мѣки на дѣно-то на долините за да си го дигне (скрий) като провизія (захире) за зима-та; за тѣхъ той прави мостове по теченія-та, катри ся съ только мѣки на мѣстнитъ пѣтеки на планины-тъ; набива по крайщата на тѣя пѣтеки дълги колове запредварва паданіята отъ пропаститъ. Тѣя прилежни негови трудове не оста-

ѣтъ безъ награда: безплодни пустини ставатъ плодосни чрезъ него; тамъ дѣто неможеше да поникне никакво растеніе което да може да му послужи като храна, той събира едно изобилно произведеніе, *мляко-то*, че това произведеніе, въ сѣщо-то време въ което му е едно отъ най потребни-тѣ нѣща преобразено чрезъ негово-то искусство, става едно средство за трѣговія и за разиѣняваніе, единъ изворъ за богатства и за улесненіе.

Количество-то на добытакъ-тѣ е толко колко-то и трева може да ся похарче или събере. За това като гледа чловѣкъ онова безкрайно пространство на чапиритѣ отъ джно-то на долини-тѣ до най высоки-тѣ върхове на гори-тѣ, издѣлвася и повѣрва че това количество може да бѣде безкрайно. Нъ, отъ друга страна, като гледаме съ колко мѣки Швейцарски-тѣ селачи придобиватъ най малка-та часть на чапиритѣ, можемъ да заключимъ че произведеніе-то на стада-та достигва тамо до най крайни-тѣ граници на възможность-та. Тѣ си прикарватъ стада-та прѣзъ едни ледны горы, много мѣки да ся приминѣтъ, за да ги заведѣтъ на высоки пастбища както Стиерегски-тѣ, на примѣръ, на джно-то на Гринделвалдска-та ледна гора, или ги приминуватъ презъ едни пѣтеки съ една неискавана дерзость, които пѣтеки тѣ сами издѣлбаватъ по остри-тѣ камари, въ едни пустии равнини, както, на примѣръ, Платейски те и Бармъ. Русійскитѣ планини задъ Варенскія врѣхъ (въ Савоія), за да ся ползуватъ, нѣколко недѣли, отъ рѣдката оная нѣ превосходна трева която никни тамо подиръ закжсиялото стопяваніе на снѣговетѣ.

Горскитѣ онія пастбища сж общи или всякой си има своето. Въ прѣвѣтъ случай, всякъ чловѣкъ отъ обществото има правда да проводи да пасжтъ отъ общо колкото крави може да храни зимѣ, съ сѣно отъ свонѣ си чаири. Овчарите ся заплащатъ общо, они си дѣлятъ сиренето не както прѣво да гледжтъ числото на добитакжтъ нѣ съразмѣрно съ мѣкото на всяка крава, съразмѣрность уценена отъ нѣколко пригледачи предъ които ся дуятъ кравитѣ два пѣти въ годината, че тѣ забелязватъ колко мѣко е дала всяка крава. Този способъ е по правѣ; нѣ, *въ приминуването отъ стоянето въ ахържтъ на чаиритѣ, плодородната способность на животното ся поврежда често щото променява прѣвитѣ оцenenія.* Въ нѣкои мѣста единъ подрядчикъ (онзи който зема нѣщо си гютюре) зема съ кирія за три месецы кравитѣ на разни хора, по нѣкой пѣтъ и чаиритѣ имѣ. На други мѣста, всяка фамилия си има мандрата че си прави въ нея сама и маслото и сиренето. Тогава сичкѣтъ народъ ся занимава въ тая иста работа която можеше да ся изврѣше отъ много по малко рѣце (души). Така високитѣ Салески мандри сж станали около стотина, и за да ги устроятъ трѣбвало имѣ е да донесжтъ дрѣва отъ много далечъ и едно по едно, какъ още сж принуждени да носятъ непрестанно дрѣва за да варятъ мѣкото. И самитѣ млади момчета съдѣйствуватъ на тая работа; тѣ ся катрятъ по планината съ тешки тварове на рамото, че ся обучаватъ така отъ малки на една работа въ която дохождатъ че (придобываютъ) зематъ една чрезвѣчайна сила, която нѣкои отъ тѣхъ послѣ употребляватъ въ полза като контребандисти, по нѣкои

границы по Швейцарія, и отъ които много отиватъ да тръсатъ на Парижъ, като комисіонери, една работа която да имъ бжде по малко опасна и по опредѣлена. Има такива селачи които могатъ да изнесжтъ до осемдесять литри солъ на много високи планини и презъ необработени пжтеки, гдѣто за единъ младъ пжтешественникъ е една много голѣма мжка да ся искачи празенъ само.

Това развиваніе на жилнитѣ сили у горцитѣ е толко по чудно колко-то храна-та имъ во обще е много далечъ отъ да имъ бжде питателна, и особито храната на овчаритѣ на високитѣ Алпи види ся да е съвсемъ недоволна. Има много отъ тѣхъ които въ сичкото време на пасенето, не познаватъ употребленіето на хлѣбать (не знаятъ какво ще каже хлѣбъ), и ся хранятъ само отъ сирене и отъ сурватка. Най пржвата имъ храна е одварата. Тая слаба діета, която като си е помысли само нѣкой житель отъ градоветѣ ще го хване бодежъ, не ги развеселава отъ истина; добръ че не ги разваля съвсемъ, съ онзи животъ когото приминуватъ. Въ пржвата недѣля когато отидатъ да седятъ на мандрата они сж наскърбени и безсилни; нѣ подиръ малко навикватъ на климата, и, подъ вліяніето на онзи чистъ и живъ воздухъ и въ когото ся намѣрватъ, тѣ си зематъ изново добрыйтъ нравъ още и радость-та; нѣ тая радость е строга, строга като образътъ имъ, като думата имъ силно произнесена и често съ една строгость която смайва когато ги чуй нѣкой пржвъ пжтъ, когато не имъ познава сладкыйтъ и странопріемній характеръ.

На овчаритѣ въ високитѣ Алпи, каквато имъ е храната такова е и жилището имъ. Мандритѣ имъ сж единъ видъ прибежище, злѣ затворени, дѣто ся простирхтъ тѣ ноцѣ на едни много твѣрди и дрипави постелки; още тѣ сж онуждени, по лошапитѣ времена да стоятъ много пѣти вжнѣ за да си пригледватъ добитакхтъ и да го възбраняватъ за да не ся отлѣча, или да не падне отъ кхнхратата доло. Онѣя мандри които ся намѣрватъ по долнитѣ страни на доловетѣ, много по широки сж, по добрѣ устроени и по добрѣ изработени; освенъ онова мѣсто дѣто праватъ сиренето и стаитѣ дѣто спхтъ овчаритѣ, тѣ иматъ още и ахѣри (*житници*) и *плевници*. Често ахѣритѣ сж въ зданѣя отдѣлени. Голѣма е разликата не само между мандритѣ на разнитѣ кантони на Швейцарѣя, нѣ още и между мандритѣ на разнитѣ степени на една иста долина; отъ тѣсна-та мандра отъ сухи камани, покрита съ плоски камани; отъ оная мандра която е устроена съ неудѣлани чамови кириши натурени единъ врѣзъ други, и които иматъ едно широко и низско устроение припокрито съ тѣжки и длѣги дрѣвени листи врѣзъ които сж натурени камани и припречени дрѣви за да ги вардятъ отъ вѣтроветѣ, до обширнитѣ и красни зданѣя на високѣятъ Симменталь, припокритѣ съ аспидни камани.

Колко трудна и да е работата на мандритѣ въ онѣя мѣста дѣто една часть отъ мѣжитѣ има обычай да забѣгва, и особито въ Савоѣя, нѣкога женитѣ сами врѣтатъ тая работа. Нѣ това отъ день на день зафана да ся намѣрва рѣдко и на много страни прѣстана; нѣй ще изложимъ между други-тѣ Вилнѣйскитѣ мандри на полата

на планината Бюетъ, онія които сѣ връзъ тѣснѣйтъ пѣтъ на Антернъ, които ся дръжатъ днесъ отъ мѣжѣ. Нѣ мѣжнитъ онія занимаѣ въ които ся вдаваха онія жени приличаха, колкото можихме да разсѣдимъ нѣа отъ тогава нѣколко годинъ, да нѣматъ никакво трудно влѣніе на здравіето на заточенитъ, не повече отъ колкото имаше връзъ тѣхната радостъ горчивото и строго уединеніе на оная висока равнина. Отъ друга страна тѣбѣха млади и, противъ обичаитъ да забѣгватъ, оставаше още, на Сервозъ или на Пасси, нѣкое хлапе за да възлазя по нѣкой пѣтъ да имъ занася новини отъ долината. Една нощъ, кога минахме презъ Вали прѣителитъ ми и азъ нѣй ся събудихме средъ нощъ отъ едни женски гласове които пѣяха едногласно, и съдружени отъ една кларинета която свиреше много злѣ! Господаркитъ ся веселяха нея нощъ че сѣдянка имъ ся бѣше продължила малко късничко (млошко). — Забѣжете само че работитъ не ся случватъ всякога толкова прѣитни.

Въ едно друго обстоятелство, смаяни отъ една бора на връха на Валеретъ, прибѣгнахме у една мандра която дръжаха три стари бѣдни и грозни творенія, истенски макбетови Чародейки. Тѣ бѣха жени, защото главитъ имъ бѣха покрити съ непрѣититъ онія шапки на Валезанитъ; нѣ, близо до това, дозволено бѣше да ся съмнява чловѣкъ; тѣ бѣха облечени съ незная какви забуни и носяха едни гащи които не може нѣкой да опише и които имъ слазяха по доле отъ коленетъ, голенитъ имъ (бѣдѣхритъ имъ) голи и на краката имъ галоши; тѣ плаваха въ ахѣритъ си по воднитъ онія нечистоти, на които вѣчната калъ не имъ допушаше обичаитъ на дре-

хитѣ на тѣхніятъ родъ. Азъ никоги не сѣмъ виждалъ
только скръбно грозно и только нечистота; пжкъ ето какъ
ви сѣ онія които ся наричатъ алпійски овчарки! бедни
творенія! Какъвъ отрицателенъ животъ ся дълженству-
вали тѣ да приминуватъ отъ младината си на самъ! Ако
тія жени сѣ чували нѣкоги да казватъ. »че по нѣкой пжтъ
ся е случавало да ся оженятъ цароветѣ за овчарки,« тѣ
трѣбува да бждѣтъ малко разположени да повѣрватъ на
тія игри на любовта и на случаятъ. Колкото за тѣхъ,
тѣ знаяха много добрѣ че не щѣха да ся женятъ нивга
за друго освенъ за работата и за бедствіе-то; и, като при-
минуваха този работенъ животъ, тѣ обращаха надѣжди-
тѣ си къмъ небето, и за земята не оставяха друго нищо
освенъ да ся оставатъ на божіята воля и да бждѣтъ по-
четни. Тѣ не рачеха никакъ да ни продадѣтъ малко мѣ-
ко: »Господарятъ имъ го бѣше запрѣтилъ.»

Всяка година по вращаніето на края на зимата, ста-
дата като излазятъ отъ джгата си затворка хвѣрлятъ ся
радостни въ пряснитѣ пастбища, и като ся надѣххѣтъ съ
сладкитѣ вѣтрове които слазятъ отъ по високитѣ Алпи
на които сиѣгѣтъ е вече стопень, тѣ ся показватъ не-
терпеливи да обиколятъ изново планинитѣ които тѣ позна-
ватъ, и дѣто тѣ обичатъ да ходятъ свободно. Подиря
имъ, принадлежникътъ зафаца пакъ номадическіятъ си жи-
вотъ; или по добрѣ да рекъ овощникѣтъ, овчаринѣтъ, съ
месчина, който като ся оцени съ принадлежателя си за
три месеци, отива съ тѣхъ на мандрата въ която сѣдя-
ше преминалата година. Сичкитѣ потрѣбни орудія за да
ся прави сиренето принасятъ ся тамо по изъ пѣрво, ко-
фи, дръвени сосуди, тенджери, и пр. — Избираніето на

овощникжтъ е едно много пелезно нѣщо; Фрибургницитѣ сѣ прочути че правятъ най хубавото сирене. За петдесятина крави има обикновенно, освенъ овощникжтъ, единъ овчаръ, единъ помагачъ и едно хлапе.

Вече тѣ зафанаха обыкновенното си отхождание; тѣ ся вращатъ сами на мандрата кога имъ доде времето за да ги дуятъ; а пакъ кога стане нужда дебѣлятъ овчарски гласъ събужда най мржзеливитѣ и най упорнитѣ. Тѣ ги дуятъ два пѣти на день; за това, овчаритѣ, покачватъ отзадя си едно малко столче съ единъ остъръ кракъ, за да ся принасятъ лесно отъ едната на другата. Издутото мѣко го турятъ послѣ въ дрѣвени и много широки сѣдове на които джното бива плоско за да може по лесно да излазякаймажтъ на врѣхжтъ, кога ще правятъ крави масло. — За да направятъ Грюерско-то сирене, тѣ изливатъ мѣкото въ голѣмыйтъ казанъ покаченъ на куминятъ (оджакжтъ, баджета) на едно подвижно дрѣво, че, като ся издигни на температурата около 25, снематъ го отъ огнь-тъ че за да го направятъ гѣсто, разбѣркватъ го на сѣкадѣ, че му турятъ мая, сирѣчь малко вода въ която турятъ да ся искиснѣ нѣколко дни, освенъ соль, пиперъ, и др., и една часть телешки стомахъ. Искуството на онзи който прави сиренето състои ся да управи добръ стремителността на загъсналото мѣко. Кога види че сгъщеніето е съвършено, той го раздѣля на сѣкадѣ, че го меси съ рѣзка или съ единъ чамовъ клонъ, щото да го направи на каша. По това дѣйствиѣ, казанжтъ ся туря на огньтъ, и мѣкото е искачено на една температура тридесять и нѣколко градуси; подиръ това пакъ го снематъ, че следватъ да

го месѣтъ. Малко послѣ като пристанѣтъ и почти два часа подиръ зачатото на операціята, сиренето слазя на джното на казанѣтъ. Тогава овощникѣтъ, като навѣй на една прѣчица единѣтъ край на едно голѣмо платно, на което единѣтъ помагачъ дрѣжи двѣтъ други кюши, приминува го подѣ хлѣбѣтъ и го изважда. Послѣ изсипватѣ сичкото въ калѣпѣтъ който е завитѣ съ едно платно, свиватѣ му краищата отѣ горѣ, турятѣ врѣзѣ сичкото това една дѣска, че врѣзѣ нея натуриятѣ камани или други тѣпки нѣща за да го натиснатѣ. Така тѣ го прибращатѣ много пѣти, и на всяко прибращаніе тѣ умножяватѣ тешчината на калѣпѣтъ, че следватѣ да го стискатѣ така колкото повече можятѣ, за да му извадятѣ сурватката. Още на утреньта, сиренето може да ся занесе на мазата, дѣто зафаща соленіе-то, операція която дрѣжи почти два месеци. Всякъ день го прибращатѣ и го солятѣ като го разтриватѣ съ рѣска. Сметнали сѣ че количеството на похарчената соль е отѣ 4 до 4 $\frac{1}{2}$ на 100, и че трѣба отѣ 12 до 16 литри млѣко за да ся направи единѣтъ килограмѣ половина-тѣжсто Гріюйерско сирене, отѣ 15 до 18 за нетѣжстото, отѣ 20 до 30 за най доброто.

Колкото за сурватката която истича отѣ загѣснатото млѣко, хитростѣта овощникова знае още да извади отѣ нея най крайнитѣ частици, като положи една по силна мая, съставена съ истіятѣ способѣ както прѣвата, нѣ на която той притури малко кисала сурватка, *кузу кулаш*, диви сливи и пр.... Произведеніето на тая втора операція, която става за единѣтъ часѣ, е онова което ся именува серакѣ или сере, (*le sérac ou séret*), бѣло

сирене, и което е обикновенната храна на мандраджитѣ. Подиръ това, и сурватката я обиратъ толко колкото могатъ вече, че сетивъ я даватъ на свинитѣ които ся скитжтъ около мандрата.

Има много вида сирене: тлъстото, половина-тлъстото и сухото. Това крайното, най-долното отъ тритѣ, е онова което става отъ млѣкото на което му зематъ каймакжтъ за да правятъ маслото. Второто ся прави отъ исто млѣко отъ най сетното и отъ предходящото дуяніе безъ каймакъ. На конецъ тлъстото е направено отъ чисто млѣко, и отъ нѣкой си, нѣ нарѣдко, отъ чистото млѣко на сетното дуяніе на което притурятъ каймакжтъ на по прѣво издутото млѣко. Способитѣ ся промѣняватъ малко, споредъ както ся прави едното или другото. Освенъ това сирене, главенъ предметъ на фабрикація-та на мандритѣ, има още много други видове: онова което ся вика гратеронъ (*le gratroen*) отъ Сиктзската долина е едно отъ най добритѣ; то е едно гріюйерско тѣсто, нѣ много погжсто, което ся прави като ся стопли повичко млѣкото. Отъ него испращатъ за Парижъ.

Като туку ся измине пролетьта, новото сирене излиза вече по пазаритѣ. Въ Вевей, който е единъ отъ тѣхъ пазари продавася на дребно отъ сто пари до три гроша литрата. Въ Межевъ и въ Саланши ся продава сто пари, ако и да е по долно отъ прѣвото. На 1782, споредъ пжтникжтъ Кокъ, то струваше само петдесять пари. Противъ изобиліето на произведеніето, цената му стои горня въ долинитѣ дѣто го правятъ. Така маслото ся продава три гроша и половина въ Саланши, по скжпо и отъ Геневія.

Швейцарското сирене, кога е добръ направено и кога ся држжи на прилични мѣста, види ся да може да

трай вечно: Господинъ Рамондъ, замечателятъ на Корсъ, казва де е ялъ отъ едно сирене седемдесетъ годишно при Лавтербрунскіятъ попъ. Ферденскіятъ свещеникъ, село което ся намѣрва ни политъ на Алтелсъ, въ загубената долина на Летченъ, иска да ни направи една пріятностъ, че единъ день ни даде отъ едно сирене което казваще да е было сто годишно:

Овощникъжтъ, като ся изминъжтъ тритъ месецы дава сякому колкото сирене му ся падне, че ся връща у тѣхъ да зимува, като носи съ себеси, за тримесечнитъ си трудове, отъ шесдесетъ до сто франки; помощникъжтъ зема половината и хлапето десетина дванадесетъ франки. Има нѣколко години, онія осемтѣхъ жени които дръжаха Вилійскитъ мандри за два месеца и половина не имъ ся падна повече отъ петъ гроша за всяка една крава за да правятъ сиренето и да надгледватъ стадото; приложи ястіето и квартиръ! знай ся що е.

Още една крайна операція, снемането на сиренето отъ амбаритъ на онія високи Алпи, събира сичкитъ дѣйствиелни членове отъ фамиліята на стопанинъжтъ, и, по нѣкой добъръ день есенски, раздава едно крайно одушевление въ Алпійскитъ пустини които студоветъ ще опустошатъ подиръ малко. Още и въ това обстоятелство горецъжтъ, употребява оная сыма която е придобылъ като носецъ. Среccатъ го да върви натржтено и много внимателно съ тѣжекъ тваръ на раменетъ му. Тешко и горко тогава на деликатиятъ пжтникъ който е захснѣлъ и който е принуденъ да следова, теснѣтъ пжтъ на сичкитъ тѣя принасенія! Зрелището което има предъ очитъ си има още « пріятността на пещерата, » нъ хладнитъ вѣтрове които въздиша не сж « умирисани (укадени) отъ миризмата на чамовитъ.

Пръвелъ Д. Константиновъ:

ЛАВИНЫ.

Знаете ли, отъ что трѣбва да ся пази най много человекѣ, като пътува по Швейцаріѣ (Елвеціѣ) по тѣхъ живѣ и живопискѣ странѣ?—това е *Лавины*. Така ся наричатъ поголѣмы-ты камары на снѣга, които падатъ отъ връхъ горы ты съ такъвъ страшенъ грѣмъ, чтото той нѣкога ся чюе на далечъ нѣколко мпы. Мѣчно е да си прѣдстави человекѣ какъ снѣгъ-тъ, като ся събаря на долѣ, може да произведе такъвъ грѣмъ; нѣ трѣба да забѣлежимъ, че тѣхъ лавины обыкновенно отъ прѣво ничто друго не сѣ, само нѣколко нападали топчета отъ снѣгъ, които събаря вѣтеръ-тъ, тѣ ставатъ толкова голѣмы, като ся търкалятъ на долѣ, чтото запасятъ дръвѣ, камение, отчюпватъ ломачета отъ скалы-ты и ся търкалятъ толкова бърже, колкото повѣе ся увеличава нѣхный-тъ обемъ.

Твърдѣ е трудно да убѣдиге человекѣ на тѣхъ лавины, зачтото тѣ ставатъ изеднаждѣ, и като ся търкалятъ

така засыпватъ чловѣци, звѣрове и всичко, что имъ ся срѣщне, по пѣтя. Въ нѣкои си мѣста въ Швейцаріѣ по пѣтеца-та има направени пещеры, и закрыени въ самы-ты горы, пѣтници-ти потулять тамо като видятъ на-скоро, че ся тѣркаля лавина; при нѣмайкаждѣ на таково убѣжище, тѣмъ нѣма друго срѣдство, освѣнь това, да ся приврѣтъ съ всичко-то си тѣло при стрѣмнины-ты на горѣ-тъ да си избѣрѣтъ какъ да е трапчинка. — И пакъ ще ги смаже; най-много трѣбва да глѣдѣтъ да ся нарядѣтъ така, чтото главы-ты имъ да сѣ на свободѣ, до гдѣ имъ дойдѣтъ на помощь. Мѣстно-то начѣлство нарочно наема копачи и работници да чистѣтъ пѣтица-та и да ги пазѣтъ въ добѣръ рядъ, най-повѣтъ кога падне снѣгъ, за да ся увѣрватъ не е ли затрупанъ нѣкой.

Въ 1499 год. 2,000 Австрійци, прѣминували высока-тъ горѣ, за да идѣтъ въ Браубинденъ комото Императоръ Максимиліанъ бѣше объявилъ бой; лавина на нѣхъ ся струнала и засыпала 400 солдата . . . Той случай поразилъ съ страхъ всичкій-тъ полкъ, и всякій оплаквалъ погубваніе-те на своѣ-тъ дружинѣ, току что заминало малко, зѣли да ся появѣватъ единъ по единъ изъ подъ снѣга ничто неповрѣдени. Не всички тѣи, които настигва лавина-та бѣватъ така щастливи; много загиватъ като не получаютъ скорошнѣ помощь, а другы и отъ това, че ги сваля въ нѣкоѣ пропасть, гдѣто никой не може да имъ помогне.

Лавины-ты, за които азъ сега разказвамъ (т. е. зимны-ты), не сѣ толко опасни; отъ пролѣтны-ты много по-вѣтъ трѣбва да ся пазѣшь. Като хване да наблѣжава пролѣтъ тогава твѣрдѣ е безрасѣдно да отивашъ на пѣтъ;

не трѣбва да прѣдавашъ живота си въ опасностьъ въ таѣхъ снѣжнѣхъ и ледовитѣхъ странѣхъ, ако нѣмашъ нѣкоѣхъ необходимыхъ нуждѣхъ да прѣминвашъ отъ тамъ. Не единъ пѣтъ ся е случявало, че снѣжны-ты горы сковани отъ зимний мразъ ся оттѣргватъ отъ основаніе-то си падатъ съ приличный грѣмъ, трясѣкъ и оставятъ всѣкъдѣ слѣды на съвръшенно опустошеніе. За тоя родъ Лавины, които истѣргватъ отъ корень дровіе развалятъ цѣлы зданія поглыщатъ челоувѣцы и животны, говори древній поетъ Клавдій, който е живѣлъ между IV и V-то столѣтіе и описва опустошеніе-то на снѣгове-ты, притурватъ, че не единъ пѣтъ гора-та произвожда разореніе и истрѣбленіе чрезъ внезапно-то паденіе на ледове-ты. Отъ всичко най-страшно и най-опасно е и това, че една твърдѣ малка вѣщъ може да бѣде причина на паданье-то на тѣя голѣмы лавины. За него стига само едно потрясваніе на въздуха, което става отъ какъвъ да е звукъ. Като ся нахождатъ така да речемъ, въ съвръшенно равновѣсіе между еднакъхъ силѣхъ да ся порутатъ и да ся удрѣжатъ тѣя снѣжны грамады, тѣчно така сѣ готовы да паднатъ всякъхъ минутѣхъ, както и да прѣсѣдятъ цѣлы вѣкове на что ги подкрѣпляютъ скалы. Прѣвѣркваніе-то на птици-ты, врясканіе-то на дивы-ты козы, малкый-тъ дѣждъ, твърдѣ легко-то потрѣпваніе въ въздуха, доволни сѣ да унищожатъ това равновѣсіе. Поради таѣхъ причинѣхъ съвѣтуватъ пѣтешественници-ты, колко могатъ по-рано вутринѣхъ да проминуватъ, да не правятъ никакъхъ шяматѣхъ, дору да не говорятъ, а най-много отъ това да проминуватъ колко могатъ по-скоричко, тѣчно, като прѣдъ нѣкоѣхъ потопахъ рѣкъ, кога дотича съ голѣмо стрѣменіе. Прѣкарвачи-ти

(кираджій-ти) отъ прѣдпазваніе затыкатъ съ сламѣ звѣнци-ты на коніе-ты си.

Въ нѣкои мѣста Броубиндена, както въ Валь-Аверъ (Val Avera), Църковны-ты звѣнци (камбани) гы окачватъ колко можтъ по-близу до земѣ-тѣ, отъ таѣхъ причинѣхъ че да не бы ся потрѣсилъ въздухъ-тъ отъ гласа и да сяпороди нѣкоя лавина. Находятся нѣкои кантони, гдѣто съвсѣмъ нѣма звѣнци; не можъ видѣ ни единъ камбанъ въ села-та *Лавинз* и *Гардинъ*.

Кога изрывать нѣкого злочестаго, когото засыпала лавина-та, той чясъ го потапятъ въ водѣ. Всичко-то му тѣло ся покрыва въ едно мигваніе съ тѣмъ ледянь коржъ; сетиъ го турять въ топлѣ водѣ; така малко помалко го сгрѣватъ, най-послѣ го повалятъ въ постелкѣ и го разтраватъ съ вълненъ парцалъ; подырѣ това го наложватъ съ припарки и му даватъ крѣпителны лѣкарства, отъ което болный-тъ скоро оздравява.

1858. 10-врія 2.

Ю. Неновъ.

Сопоть.

ГРЪЦКІЯ ЯЗЫКЪ

За

Българети.

Прочитамъ въ брой 18 отъ *Български-тъ Книжници* подъ заглавіе « *Просвѣщеніе и Книжница на Българи-ты.* » Тая статія е любопытна отъ само себе си, любопытна отъ средства-та кои-то съчинитель-тъ показва за образуваніе-то Българскій-тъ народъ. Но треба да кажъ че е малко негодна, зада не рѣча съвсѣмъ, на оногова кой-то не храни въ сърдце-то си освѣнь искренны за народъ-тъ си чювства. Като поизгѣдахъ че языкъ-тъ съединенъ съ вѣроисповѣданіе-то, е прѣва-та основа на образуваніе-то на единъ народъ, наемамъ ся да истеглѣ изъ тая статія, ако и на негодѣ-тъ на нѣкои си духове (понеже такива сѣ много), сичко що може да затріе тая чювства. Читатель-тъ не ще приеме тоя отговоръ съ мыслъ че искамъ да потѣпчѣ това изложеніе, тая временница на Българско-то възрожденіе. Не, азъ искамъ да докажѣ неползѣ-тъ коя-то ще ни докара заиманіе-то въ Елинскія-тъ языкъ; искамъ да докажа че съвсѣмъ слѣпа работа е, за единъ Българинъ, да иди да трѣси истѣ щеніе-то, както е нарѣчено, въ реченный-тъ языкъ; напоследокъ ще кажѣ че той треба да изчезни изъ Българія

За това, както е видно, земамъ само языкъ-тъ, безъ да влеза въ въпросы-ты на въронсповѣданіе-то гдѣ-то много нѣща ще помогнатъ за дани отдалечатъ отъ тоя языкъ.

Думамъ неполза-та отъ заниманіе-то въ Еллинскый-тъ языкъ, смотрена въ личны-ты нужды. Въ днешний-тъ обрядокъ на тръговѣж-тѣ рѣдко можеме да осѣтимъ нужд-тѣ отъ него; днесъ кога-то Българіѣжъ начнува да има достославны сношенія съсъ Европейскы-ты тръговцы. Ные сами си докарвами таѣж нуждѣ, като плащаме на писари кои-то знаятъ тоя языкъ. Гръцы-ты можахъ да направятъ толкостъ; по научени да дѣйствувайтъ съ този начинъ още имѣтъ очи и да ны наричатъ безумны, че имъ учимъ языкъ-тъ, че тръговѣж-та ще запрѣ безъ тѣхъ. И ако и за самѣ-тѣ тръговѣжъ треба да го учимъ треба ли сичкій-тъ си животъ за него да посвѣтимъ? Треба ли, кога-то Европейскы-ти языцы въ сичкій Цареградъ ся говорятъ, да пишимъ тръговскы писма по единъ языкъ кой-то пада въ заблужденіе. Истена най употребимо-то нѣщо е най полезно-то; Гръцкій-тъ языкъ, е почти не употребимъ, освѣнъ отъ Българи-ты и отъ Гръцы-ты; Слѣдователно не е полезенъ.

Иди редъ да ся занимаѣж за второ-то предложеніе кое-то, споредъ мене е по достойно за пригледваніе и по нужно му е рѣшеніе-то за сегашный-тъ къмъ ученіе-то връвежъ на Българи-ты. »Да трѣсимъ истѣщеніе-то въ Еллинскый-тъ языкъ« такъвъ съвѣтъ ни дава родолюбивый-тъ съчинитель на статіѣ-тѣ. Нека ми е простено да го попитамъ, що сѣ сторили Българи-ти като отъ толкова години насамъ, ся вдолбучаватъ и заплитѣтъ въ безчетны-ты му правила кои-то едвамъ разбирають? Какъ

ва нравственность, какво образование, каквы основы
 возможны да истръгнѣтъ единъ цѣль народъ отъ тж-
 мнотѣ-тѣ на невѣжество-то, съ единъ думѣ какво напре-
 дуваніе ся намѣрили въ Демостена, въ Тукидида, въ И-
 сократа, въ Омира, и въ другы подобны поганцы? как-
 во законоположеніе, каквы правила за отхраненіе-то ще
 трѣсать въ Солона кой-то посвѣщава на развратенѣ-
 тѣ любовь единъ храмъ? Какво сѣ придобили като пра-
 щать сынове ты си въ Филибе, въ Халкы, въ Куру-
 Чешме гдѣ-то, навеселія врѣхъ періоды-ты на Димосте-
 на и въ въображенія-та Омировы, минувать по десять
 години? Погледнѣте, моля, цвѣтъ-тъ на взаимны-ты у-
 чилища гдѣ-то непрестанно ся предава Плутархъ и жи-
 вотъ-тъ на Философы кои-то сѣ за тѣхно-то время были
 голѣми и чудни, и кои-то днесъ не бы были нищо срав-
 нени съ Европейскы-ты учены. Видѣли сме и ные отъ
 тѣхъ ученицы, сръщнали сме ся съсъ тѣхъ и сме отличи-
 ли че, най малко-то зрѣно отъ народъ кое-то сѣ пріели
 на башины-ты си колена, е изгнило съвсѣмъ, че най
 малка-та искра, коя-то го напредъ въспалаше кѣмъ на-
 родно-то добро, е исчезнала. Попитай го що е изучилъ,
 ще ти нарѣди едно множество имена кои-то, като медъ
 капять отъ уста-та му; ще ти прикажи дума по дума
 Гръцкѣ-тѣ Историѣ, но Историѣ-та на голѣмы-ты царст-
 ва, на Имперій-ты, Историѣ-та на същый-тъ си народъ,
 за това неможе рѣ ни папо. Какви услуги ся надѣва отъ
 тѣхъ Българскый-тъ бѣденъ народъ, кога-то думать
 • Гръцы сме. • Каква срамота! Каква бѣда за тоя народъ
 като защищава и позволява да ся распространява по
 между му този языкъ! Още въ него ли треба да трѣсимъ

чистѣ тѣ истенна на Исторически-ты дѣла кои-то то-
косъ помагать на просвѣщеніе-то. Въ сѣрдце-то развра-
тенный-тъ человекъ ся познава въ дѣла-та си, ся по-
знава отъ списанія-та си. Прочее, това е потвердено
отъ найвѣрны-ты списатели, че Гръци-ты отъ край сѣ бы-
ли ~~русифицирани~~. Въ такъвъ народъ, даренъ съсъ
такыва качества, треба ли да трѣсѣтъ основанія-та на едно
свѣтло образуваніе? образуваніе, кое-то да може да срав-
ни Българи-ты съсъ просвѣщеніе-то на други-ты народы.

• Като знаятъ Гръцки, лесно Българи ти научаватъ
Француски, Латински, Турски. Това, Господинъ може-
ше да го кажи прѣдъ нѣколко години, въ кѣтъ-тъ, на
нѣкои стары кметове, а не въ Български ты книжицы
дѣто треба да владѣе само българизмъ. Фебюсъ го мно-
го приспалъ, планя го въ одръ-тъ намѣрила. Днесъ ви-
димъ съсъ голѣмо благодареніе че почти сплѣкы ти учени
които Българія ще просвѣтътъ познаватъ горѣрѣчены-
ты языцы и още Германски и Енглески, познаватъ ги,
думамъ, любословно.... Но, нѣкои си духове Гръцки
крѣстени, Руски обазувани, имъ добръ понася да рѣ-
кѣтъ че нѣма учители за тезы языцы. Едно Българче за
да ги научи, нѣма отъ друго нужда, освѣнъ да познава
Словница-та на матерный-тъ си языкъ. Това го испитахме
сами, испитахме го споредъ успѣхы-ты на ученицы-ты
които сѣ въ Бебешко-то училище и които сѣ истинно
Българи.

Треба другояче Българія да ся истѣщява, треба въ
училища-та и да ся введѣтъ Европейски списанія, въ кои-
то млади-ти отрасли като видятъ добродѣтель-тѣ съдру-
женъ съсъ дѣло-то, да си вкоренѣтъ сички-ты начыла съ

които службѣ да отдадѣтъ на отечество-то си. Тамо е источникъ-тъ на Българія!

Надѣвамъ сѣ да съмъ добръ доказаль. Оставами сега да поканѣ родолюбивы-ты Българи на надгробно-то слово което, въ имя-то на сичкѣ Българія треба да ся изрече връхъ носило-то на Гръцкый языкъ треба да ги свикамъ да съберѣтъ смъртны-ты остатки на тоя языкъ и да ги на връхъ стара-планинѣ изгорятъ, както стари-ти горяхѣ кости-ты на мъртвы-ты си; и отъ тамо, догдѣ вѣтрѣ не ги е распръсналъ изъ Българскы-ты села, да ги хвърлятъ въ Босфоръ тѣ отъ гдѣ-то сѣ дошли. Тоя обичай само за това ще ся вмѣсти въ Българя! Но запретено е поменъ да ся прави.

Христо Д. Ваклидовъ.

БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ПЪСНИ

Отъ Сборника

на

Ивана Стефчева.

Заключяла ся е Драгана
Надъ тиха бѣла Дунава
На два сухаря прѣгнали.
Дунавъ Драганы думаше
Люлей ся русо Драгано
Ала ся твърдѣ не люлей
Че съ сухари прѣгнали
Та щешъ Драгано да паднешъ
Въ тихъ бѣлы Дунава
Драганка дума Дунаву:
Дунаве бѣлы Дунаве
Догдѣ пѣтли ти трижъ пяхъ
Колко гемійки минахъ
Дунавъ Драгани думаше
Четохъ ги русо Драгано
До гдѣ пѣтли ти трижъ пяхъ
Триста гемійки миняхъ
Ъъ триста бѣлы вѣтрила
Подиря та гемійка
Малко ѣж момче караше
Съ позлатено вѣтрило
Момчето свиркъ свиреше
Свирка та думъ думаше:
Дружина вѣрна сзovorна

Ото гдѣ сте и откъдѣ сте
Има ли нѣкой дружина
Отъ наши пусти веліятъ
Дома армаганъ да пратѣ
На двама братѣ по казнакъ
На сестри до двѣ махрамы
А на майкѣ шѣ пратѣ
Ножче състѣ черно чиренче
Въ сърдцето да сѣ удари
Да знае майка да помни
Кога е сына хранила
Хранила и отхранила
И го е мама пратила
На тихѣ бѣлы Дунава
Младѣ гемиджія да бѣде.

О —

ОТЪ СБОРНИКЪТЪ

на

Ивана Х. В. Драгоева.

Нану си Гергю думаше:
Гергеле мой братинце,
На пазѣ се канятъ Гергеле,
Ямболски ты каба-даи,
Ямболски ты каба-даи,
Сливенски ты Еничери.
Канятъ се да ны оловѣтъ,
Ръжцы ны одзатъ да вързатъ,
Презъ Ямболъ да ны прекаратъ,
Презъ Ямболска та чаршия,
На край-а да ны изведатъ,
На коловы ще ны побиятъ.
Подъ сѣнка та ны ще сѣдѣтъ,
Чарвено вино да пиятъ
И люгѣ върлаж ракия,
И шаро печено агне ще ядатъ.

Герги Нану думаше:
Що се брате ты грыжешъ,
Та гдѣто ядешъ и піешъ,
На сѣрце ти не пада,
И то-ли брате да тя научъ.
Изведи си ты конче храняно,
Отъ тѣмны ми зымницы (ахъры)
Съсь синьо го сѣдло ѿобсѣдай,
Съсь златъ го юздж обюздай,
Препаша сабіѣ френгіѣ
Нарами пушкѣ бойліѣ
Нахлузи калпакъ черкезки,
Облечи дрѣхи Еничерски,
Че минѣ презъ Ямболъ,
Презъ Ямболскій-а мость,
Чи се сѣрдъ чаршиѣ провыкни:
Гдѣ ми сѣ Ямболски Каба-даи,
Гдѣ ми сѣ Сливенски Еничерѣ,
Да излѣгѣтъ на яво,
Че сп Нано минува,
Да си Нана оловѣтъ:
Гдѣ сѣ го зачули
Ямболски ти каба-даи,
Ямболски ти каба-даи,
Сливенски ти Еничерѣ,
Чакъ при нѣго додѣхъ,
Нано си извади сабіѣ френгіѣ,
Като съ нѣѣ замахнеше,
Дванаиаси се педы протачаше,
Отъ седемдесятъ юнака,
Единъ ми Черньо пехливанъ остана,
Черньо пехливанъ Нану думаше:
Нанолѣ младо воеводо,
Съсь сабля Нано бой небыва
И съсь пушкѣ.
Я си захвърли сабіѣ френгіѣ
И пушкѣ бойліѣ,

Слѣдува

СЪВРЕМЕННА ЛѢТОПИСЬ.

— 0 —

ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДНЕВНИКЪ.

Ингелизкы-ти журнали ся пълнят съ слова-та г, Бригтовы върху избирателно-то прѣобразованіе ; г. Бригтъ е лъвъ-тъ на това врѣмя: хора-та му захвалять и му правять собаты. Забѣлжвать, за тоязъ пжтъ, че г. Бригтъ слѣдъ като даде единъ свѣтъ апологъ за мира въ Бирманганъ, послѣ като дума за зговора на Англія съ Франца, за карымска-та война, сетѣ като отпжди дѣйстви-тельно вражебны-ты мысли пуснаты отъ нѣкои органе въ вѣст-ници-ти заради Шербурдъ, разгласи, что знае отъ единъ изворъ до край достойнъ за вѣрване, че » ничто не може бжди по-поч-тено, нито по-праведно освѣтъ поведеніе-то, что има Императоръ Наполеонъ у вси-ты свои дѣланія.

Лордъ Дербій казва слово, че министерство-то въ Лондонъ пріема мѣрки за прѣобразованія заможны да възблагодарять нуж-ды-ты на вси-ты редове отъ народа.

Извѣстывать, че Француско-то управление ся заляга да сма-ли броя на войска-та си; дума е да ся распратять 100,000 души всякой у тѣхъ си. Ингелизи-ти трѣба вѣке да спятъ тихо.

Въ Паризъ отдѣлъ-тъ, что дава на заемъ, смалява четыр-тѣхъ на сто врѣхмина до три.

Въ столица-та на Франца стигва напомнѣваніе отъ Римъ испратено до вси-ти дворове въ Европа; това доказателство съдържава, съ текста за исканіе-то отъ къмъ челядъ Мортара, описание на дѣла-та, что сж ся случили въ Булогнь. Опрѣдѣленія-та въ напомнѣваніе-то отъ Римъ сж, казвать, че дѣте-то като е скръстено въке, не е въ сила никой да уравни тя работж. Мерки ще ся приѣмать да ся отбѣгва другъ пжть за връщаніе-то на подобны мжчини.

Италянски-ти вѣсници описвать освятеніе-то на памятникъ Карлъ Албертовъ у градско-то здание въ Ттуринъ. Старосте-то, въ слово-то си, спомни тья думы отъ покойнаго царя: » Ако Боже промысленіе не остави да ся испълни Италянско-то възрожденіе, азъ съмъ увѣренъ понѣ, че то е въ почякъ; что толкосъ добродѣтели примѣри толкосъ дѣла отъ дързость и великодушіе показаны отъ народа не щжть бжди безполезны и замыналы-ты злополучія щжть накарать италянски-ти народчета да бжджть другъ пжть по-зговорни, за да сж не побдимы.

Освобожденіе-то на селчяни-ти слѣдва да срѣща въ Россія доста голѣмы опираія, и всякогажъ между благородни-ти. Въ едно наскорошіе пжтуваніе изъ свои-ты владѣнія, самодръжець Александръ можа да докаже, че негови-ти строеве бѣхж ся повѣспрѣли отъ лоше щеніе и отъ спжжкы направены по воля. Н В. изговори въ Москва люти думы: « Не дѣйте забравя, каза самодръжець-тъ на едно настоятелство отъ благородни, че на то-язъ чясь всицкій п огледъ на Россія е заложенъ върху московско-то управление. Азъ съмъ всякогажъ готовъ да направя за васъ, что-то ми иде отржць: даклеми дайте ми възможность да вы закрыляемъ; вы разумѣвате, господіе » Тжй ся надѣжжть, че щеніе-то на императоръ ще бждъ по-сино отъ вси-ты опира-

нія и что Россія ще види да ся испълни едно отъ най-голыми-ты обществены прѣобразованія на това врѣмя.

Въ Кына, положеніе-то слѣдва да става по-добро: търговія-та ся посаживява.

Лошы новины дохождатъ отъ Мексика. Извѣстывать за новы злины противо Испанци-ти; още, ингелизскый прѣпорець убезчестили, Французско-то консулство насилили, и много Нѣмскы-консулы злоупотрѣбили.

ТЪРГОВСКИЙ ДЕВНИКЪ.

За изваждане копринъ въ Гръціѣ.

Отъ срѣдній вѣкъ, до гръцка-та размирица, Пелопонисъ ся имаше какъ най-добро мѣсто за чърници, гръцкы муреа, отдѣто е станало имя-то Мореа, что му сж дали Венеціанци-ти, а пакъ, Славяне-ти отъ тѣхна-та рѣчь море, *θάλασσα*. По врѣмя-то на боя за гръцка-та независимость, уработваніе-то на чърници-ты прѣтърпѣ въ тая страна на Гръція голѣмы исхабяванія; обаче слѣдъ направаніе-то на мира и на реда, любовь-та за работеніе и духъ-тъ за посягваніе на жителе-ти не закъснѣхъ да поправятъ развалы-ты отъ боя. Пелопонисъ е въ Гръція както отколѣ, първо-то мѣсто за тоязъ дѣлъ рждѣне, и за колчевина-та и за качество-то на коприна-та.

Отгоръ за седемь години, 1852—53—54—55—56—57, Месина искара 710,000 кылограма пашкули, по 2 фр. и пол. срѣдня цѣна; западна-та страна на Магна, 238,000 кылог. по 3 фр. и пол.; Лаконія, 1,290,000 кылог., по 4 фр.

Въ 1852—53—54, сѣмя не излѣзе за вѣтъ. Въ 1855 и—56 то ся плати по 130 фр. единый кылограмъ; въ 1857, по 200 фр.

Всего в 1900 году в России было издано 1000 книг.
В 1901 году в России было издано 1000 книг.
В 1902 году в России было издано 1000 книг.
В 1903 году в России было издано 1000 книг.
В 1904 году в России было издано 1000 книг.
В 1905 году в России было издано 1000 книг.
В 1906 году в России было издано 1000 книг.
В 1907 году в России было издано 1000 книг.
В 1908 году в России было издано 1000 книг.
В 1909 году в России было издано 1000 книг.
В 1910 году в России было издано 1000 книг.

К Н И Г И

*кои-то ся сж печатали въ Печатницѣ-тъ
ни и ся намирътъ за продажбѣ :*

СКРАТЕНІЕ на ТУРСКА-ТА ИСТОРИЯ преведена, попълнена и издадена отъ П. Р. Славейкова. — 8^{ва} 68 стр. Цѣна ... 1 иванецъ.

КРАТКА СВЯЩЕННА ИСТОРИЯ преведена отъ Архимадрита Партенія Зографскій. 8^{ва} 120 стран. Цѣна 5 гр.

ЦВѢТОСЪБРАНІЕ (Славян Христолатія) Старо-Българскаго языка издадена отъ Никифора П. Константинова. гол. 8^{ва} 200 стр. Цѣна 8 гр.

Учебни книжки за Дѣца-та, наредени и издадени отъ П. Р. Славейкова :

КНИЖКА I. БУКВАРЬ 8^{ва} 16 стр. Цѣна 1 гр.

КНИЖКА II. СВЯЩЕННА ИСТОРИЯ.

КРАТКА ВСЕОБЩА ИСТОРИЯ отъ Йоакима Груева. гол. 8^{ва} стр. 222. Цѣна 16 гр.

ЕЛЕКТРИЧЕСКИ ТЕЛЕГРАФЪ преведенъ отъ французски отъ Хр. Ваклидова. Издаденъ отъ Пантели Г. Кисимова. 8^{ва} 64 стр.

БЛАГОНРАВІЕ преведено отъ Французски отъ Хр. Ваклидова. Издадено отъ Д. Добровича и Г. Василева за полж-тъ на Българскѣ-тъ Книжници. гол. 8^{ва} 48 стр. Цѣна 2 гр.

ПЪРВА ХРАНА преведена отъ И. П. Чичовъ. гол. 8^{ва} 168 стр. Цѣна 16 гр.

ЖИТИЕ и ЧЮДЕСА Святаго и Славнаго Пророка Ілія преведено отъ Отца Х. Софронія. гол. 8^{ва} стр. 35.

НАЧАЛНОЕ УЧЕНІЕ за дѣца-та отъ Арх. Партенія. гол. 8^{ва} 40 стран. Цѣна 2 гроша.

СМЕТНИЦА отъ Кънчя Кесарева.

НАРЪЧНА ЧИСЛИТЕЛНИЦА преведена отъ Н. Богданова, а поправена и издадена отъ Ив. Найденова.

Подъ печатъ :

БУКВЕНИЦА СЛАВЕНСКА отъ Хр. К. Сичанъ Николова.

ФРАНЦУШКО-БЪЛГАРСКИ РАЗГОВОРЪ отъ Ив. Найденова.

АЛГЕБРА преведена отъ Фран. отъ Хр. Ваклидова.

ГЕОМЕТРИЯ преведена отъ Фран. отъ Хр. Ваклидова.

МѢСЯЦОСЛОВЪ за 1859 отъ Българска-та Книжница.

ЦВѢТОПОСНО-ТО ПАНЕРЧЕ Нравствена Повѣсть преведена и издадена отъ Х. М. Пашова и Ат. Г. Симова.

СКАЗАНИЕ за Св. Димитрія Басарбовскаго отъ Арх. Натаназла Стояновича.

Отъзвниши книжи за продажбѣ :

БЪЛГАРСКА ГЪСЛА издадена отъ С. Зафирова и Ц. Желева.

Цѣна 4 гр.

ТРГЪОВСКО РЪКОВОДСТВО издадено отъ Бр. Хамамджиеви.

Цѣна... .. Цѣна 1 ливецъ

Подписка-та за спомоществование-
то на Българскы-ти Книжици и
на Българ. Книжничъ приѣма ся
отъ тыѣ лица:

Отъ Настоѣтели-ти на БЪЛГАРСКЫ-ТИ КНИЖИЦИ
Г. Г. К. Мариновича и К. В. Славчевича въ Цариградъ.

Отъ Г. Пантели Х. [?] въ Тръново.

» » Т. Х. [?] въ [?].

» » Братѣа Х. [?] въ Русчюкъ.

» » Сав. І. Гамзовенова въ Видинъ.

» » Радѣа Теодорова въ Силистрѣ.

» » Братѣа Георгиевичъ въ Варна.

» » А. Н. Каракашъ въ Свищовъ.

» » Димитра Трайкова въ Софїѣ.

» » Господина Данчева въ Сливенъ.

» » Ст. АриAUDOVA и сынъ въ Габрово.

» » Георги Карловскій въ Тулча.

» » Неша Х. Матеѣва въ Едрене.

» » Доктора С. І. Чомакова въ Пловдивъ.

» » Ст. Груйову въ Казанлъкъ.

» » Иванча Стоѣанова въ Ескы-Зааръ.

» » Христовула Чорбаджи въ Хаской.

» » А. Х. Тулева въ Калотеръ.

» » Братѣа Х. Гюровъ въ Самоковъ.

» » Дим. Яланиѣва въ Дупница.

» » Кара-Никола Ангелова. Въ Т. Пазарджикъ.

» » К. Фотинова въ Смирна.

» » Хр. Георгиева въ Букурешъ.

» » Мих. Поповича въ [?].

» » М. и А. Дирамисъ въ [?].

» » Евлогїѣа Георгиева въ [?].

» » Отца Архимандрита Стоѣановича Начал-
ника на [?] въ мѣнастеръ въ Яшь.

» » Г. Шопова въ [?].

» » Николаѣа Хр. Палаузова и Ст. Тошковича въ Одессъ.

» » Ат. Михилова въ Виѣнна.